

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародних організацій і дипломатичної служби

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора
з навчальної роботи

_____ **І.О. Мінгазутдінов**

«___» _____ 2013 року

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

для студентів

галузі знань

0302 Міжнародні відносини

напряму підготовки **6.030202 - міжнародне право**

КИЇВ – 2013

Розробник: Скороход Ю.С., професор, доктор політичних наук, професор

Обговорено та рекомендовано до видання Науково-методичною радою Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Протокол від «____» _____ 2013 року №____

Голова науково-методичної ради _____
(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

«____» _____ 2013 року

- © Ю.С.Скороход, 2013 рік
- © _____, 20__ рік
- © _____, 20__ рік

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «**Міжнародні організації**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «бакалавр» з галузі знань – 0302 міжнародні відносини, напряму підготовки **6.030202 «Міжнародне право»**.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є статутні засади та практична діяльність міжнародних організацій як суб'єктів міжнародних відносин.

Міждисциплінарні зв'язки: Нормативна дисципліна «Міжнародні організації» тісно взаємодіє з такими дисциплінами, як «Міжнародне публічне право», «Право міжнародних договорів», «Міжнародні відносини і світова політика», «Теорія міжнародних відносин» тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Основи функціонування міжнародної організації; принципи, цілі та основні напрямки діяльності ООН;
2. Принципи, цілі та основні напрямки діяльності спеціалізованих установ системи ООН та провідних міжнародних міждержавних регіональних організацій.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Міжнародні організації» є ознайомлення студентів з основними поняттями та ключовими проблемами теорії та практики міжнародних організацій.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Міжнародні організації» є надання студентам початкових знань, вмінь та навичок роботи в державних органах в сфері реалізації такого напрямку зовнішньої політики, як участь в діяльності міжнародних організацій.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- історію виникнення та етапи розвитку міжнародних організацій;
- поняття, ознаки та види міжнародних організацій;
- основні принципи та механізми функціонування міжнародних організацій, критерії ефективності їх діяльності;
- міжнародно-правову базу, що забезпечує та регулює діяльність міжнародних організацій як суб'єктів міжнародних відносин;
- цілі, принципи та основи функціонування ООН;
- статутні засади, механізми, форми та методи діяльності ООН в сфері підтримання міжнародного миру та безпеки;
- статутні засади, механізм функціонування та основні напрями діяльності спеціалізованих установ ООН;
- особливості функціонування та діяльності багатоцільових та функціональних регіональних організацій, а також регіональних організацій союзного типу;
- правові засади, механізми та основні напрями співробітництва України з міжнародними організаціями.

вміти :

- використовувати раціональні методи пошуку, відбору та використання інформації;
- класифікувати та аналізувати джерела;
- класифікувати міжнародні організації;
- моделювати проведення засідань основних органів ООН, спеціалізованих установ ООН та ключових міжнародних міждержавних регіональних організацій;
- визначати ефективність діяльності міжнародних організацій;
- застосовувати отриманні знання для вирішення практичних завдань, пов'язаних із здійсненням зовнішньополітичного курсу України, зміцнення її авторитету та позицій на світовій арені в рамках своєї професійної діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 72 години /2 кредити ECTS. Зокрема: лекції – 14 год., семінарські заняття – 14 год., самостійна робота – 44 год.

2. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

3. Засоби діагностики успішності навчання - тестування

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

ТЕМА 1. Поняття та механізм функціонування міжнародної організації (8 год.).

Поняття міжнародної організації. Класифікація міжнародних організацій. Прийняття рішень у міжнародних організаціях. Види рішень міжнародних організацій. Основні етапи процедури прийняття рішень. Методи прийняття рішень. Технічні процедури прийняття рішень у міжнародних організаціях. Функції міжнародних організацій. Міжнародні причини зростання ролі міжнародних організацій в сучасному світі.

ТЕМА 2. Перші міжнародні організації. Ліга націй (8 год.).

Виникнення та етапи розвитку міжнародних організацій: а) епоха рабовласницьких держав; б) період феодалізму та поява торгівельних союзів; в) роль римо-католицької церкви у розвитку багатостороннього співробітництва держав; г) період між Першою і Другою світовими війнами; д) сучасний етап розвитку міжнародних організацій. Формування основних моделей міжнародної міждержавної організації в ХІХ – ХХІ ст.

Створення Ліги Націй. Її найважливіші риси. Мета Ліги. Статут Ліги. Функції Ради і Асамблеї. Роль Генерального секретаря. Основні напрямки і етапи діяльності Ліги. Перші акти фашистської агресії і позиція Ліги Націй. Ліга і італо-ефіопська війна. Крах санкцій Ліги. Ліга і проблема роззброєння. Економічна і соціальна діяльність Ліги.

Загальна оцінка Ліги, причини її краху. Уроки Ліги Націй.

Тема 3. ООН і основи її функціонування (8 год.).

Утворення ООН. Конференція в Сан-Франциско. Прийняття Статуту ООН. Міжнародне значення утворення ООН. Структура ООН, цілі та принципи діяльності ООН. Членство в ООН, Процедура і правила голосування в Раді Безпеки і Генеральній Асамблеї. Фінансові проблеми ООН. ООН - головний форум багатосторонньої дипломатії. Основи ефективності ООН. Фінансові проблеми ООН. Проблема реформування ООН.

Тема 4. Роль ООН в світовій політиці (8 год.).

Роль ООН в міжнародному розвитку, в розв'язанні проблем війни і миру. Статутні основи системи колективної безпеки ООН і проблеми їх застосування. Механізм колективної безпеки ООН. Еволюція форм і методів діяльності ООН щодо врегулювання міжнародних конфліктів. Превентивна дипломатія. Миротворчість. Підтримання миру. Постконфліктне миробудівництво. Операції з підтримання миру і проблеми підвищення їх ефективності. Проблема „гуманітарних інтервенцій”. ООН і її місце в світовому економічному і соціальному розвитку.

Змістовий модуль 2

Тема 5. Спеціалізовані установи ООН: загальна характеристика (6 год.)

Економічні і політичні передумови виникнення спеціалізованих установ. Виникнення перших спеціалізованих міжнародних організацій. Міжнародна організація праці. Утворення системи спеціалізованих установ ООН. Загальна характеристика і класифікація спеціалізованих установ. Основи відносин спеціалізованих установ з ООН. Роль ЕКОСОП в координації діяльності спеціалізованих установ. Проблеми координації. Механізм координації.

Тема 6. Фінансові спеціалізовані установи ООН (2 год.).

Міжнародний валютний фонд. Конференція в Бреттон-Вудсі (США) і створення МВФ. Цілі та функції МВФ. Організаційна структура МВФ. Формування ресурсів МВФ. Основні напрями діяльності МВФ. Інспекції. Консультації. Надання послуг. Фінансування. Принципи та умови надання кредитів МВФ. Проблеми в діяльності МВФ.

Група Світового банку: Міжнародний Банк реконструкції та розвитку (МБРР); Міжнародна асоціація розвитку (МАР); Міжнародна фінансова корпорація (МФК); Багатостороннє агентство гарантії інвестицій (БАГІ). Створення МБРР. Цілі та еволюція діяльності МБРР. Організаційна структура

Банку. Формування ресурсів МБРР. Напрями діяльності Банку. Особливості діяльності МАР, МФК та БАГІ.

Тема 7. Гуманітарні спеціалізовані установи ООН (2 год.).

Створення ЮНЕСКО. Статут ЮНЕСКО. Членство. Структура. Керівні органи. Генеральна конференція. Виконавча Рада. Секретаріат.

Цілі і головні напрямки діяльності. Освітня діяльність ЮНЕСКО. Розвиток міжнародного наукового співробітництва. Охорона культурного надбання. Сприяння розвитку культури. Розвиток комунікацій.

Сфера освіти. Програми ліквідації неписьменності. Проблема забезпечення загальної початкової освіти. Підготовка вчителів, плановиків і адміністраторів для освіти. Сприяння будівництву шкіл. Сфера науки. Програма “Людина і біосфера”. Сприяння підготовці науково-технічних кадрів. Охорона навколишнього середовища. Міжнародне наукове співробітництво. Культурна діяльність. Вивчення і розвиток культур і охорона світової спадщини книг, творів мистецтва і пам’ятників, збереження культурної самобутності і традицій. Комунікації. Зусилля по розширенню міжнародного співробітництва з метою встановлення нового інформаційного порядку.

ЮНЕСКО і програми допомоги країнам, що розвиваються. Співробітництво ЮНЕСКО з неурядовими організаціями. Національні комісії ЮНЕСКО. Проблеми вдосконалення діяльності ЮНЕСКО.

Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ).

Тема 8. Міжнародні регіональні організації (6 год.).

Поняття регіональної міжнародної міждержавної організації. Статут ООН про цілі та принципи діяльності регіональних організацій. Причини та особливості створення регіональних організацій після Другої світової війни. Критерії ефективності діяльності міждержавних регіональних організацій.

Асоціація країн Південно-східної Азії (АСЕАН). Політичні та економічні передумови створення АСЕАН. Цілі, членство, структура. Політичні та економічні результати діяльності АСЕАН. Ханойський план дій (1998 р.) та концепція розвитку АСЕАН до 2020 року. Статут АСЕАН (2008 р.). Безпековий чинник в діяльності АСЕАН.

Тема 9. Міжнародні регіональні організації на Близькому Сході (6 год.).

Ліга арабських держав. Історія створення ЛАД. Пакт ЛАД. Цілі, принципи, членство. Структура ЛАД. Договір про спільну оборону та економічне співробітництво арабських держав (1950). Система колективної безпеки. ЛАД та арабо-ізраїльський конфлікт. Проблеми економічного співробітництва в рамках ЛАД.

Союз Арабського Магрибу. Історія створення САМ. Договір про створення САМ, Декларація про заснування САМ. Цілі, принципи САМ. Структура САМ. Економічне співробітництво в рамках САМ. Розширення економічних зв'язків з європейськими країнами. Проблеми діяльності САМ. Протириччя між Марокко та Алжиром. Оцінка діяльності та перспективи САМ.

Рада співробітництва арабських держав Перської затоки. Історія створення РСАДПЗ. Статут РСАДПЗ. Цілі, принципи, членство. Структура організації. Економічне співробітництво в рамках РСАДПЗ. Безпекові питання в діяльності РСАДПЗ. Оцінка діяльності РСАДПЗ.

Тема 10. Міжнародні регіональні організації на пострадянському просторі (8 год.).

Причини та передумови співробітництва держав пострадянського простору на багатосторонній основі. Створення СНД: цілі, характер, сутність. Статут СНД. Головні принципи. Структура СНД. Основні напрями діяльності СНД. Проблеми та перспективи розвитку СНД.

Особливості реалізації проектів економічної інтеграції нових незалежних держав. Статутні документи, завдання та механізми співробітництва в рамках ЄврАзЕС та ЄЕП. Співробітництво пострадянських держав у безпековій сфері. Статут, цілі та інституціональні засади функціонування ОДКБ. Альтернативні моделі співробітництва пострадянських республік (ОДЕР-ГУАМ, Співдружність демократичного вибору, ШОС та ін.).

Тема 11. Регіональні організації в безпековій сфері (НАТО, ОБСЄ) (10 год.).

Утворення воєнних організацій після другої світової війни. Утворення НАТО. Цілі і принципи діяльності НАТО. Структура НАТО. Головні органи. Основні етапи еволюції стратегії НАТО в період «холодної війни». Адаптація НАТО до постбіполярних геополітичних умов. Стратегічні концепції НАТО 1999 р. та 2010 р. Проблеми розширення НАТО. Основні завдання та етапи миротворчої діяльності НАТО. Миротворча діяльність НАТО на Балканах, в Іраку, Афганістані та Дарфурі. Політичні та правові проблеми миротворчої діяльності НАТО. Антитерористичний напрям діяльності НАТО.

Історія створення ОБСЄ. Етапи утворення Ради з безпеки та співробітництва в Європі. Цілі і принципи. Гельсінський Заключний Акт. Трансформування НБСЄ в ОБСЄ. Структура ОБСЄ. Основні напрями діяльності. Миротворча діяльність ОБСЄ. Місії ОБСЄ. Превентивна дипломатія ОБСЄ.

5. Рекомендована література

Основна:

1. Міжнародні організації. Навчальний посібник. За ред. В.М.Матвієнко. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2005.
2. Капустин А.Я. Международные организации в глобализирующемся мире. – Москва: Российский университет дружбы народов, 2010.
3. Спеціалізовані установи системи ООН. За ред. В.С.Бруза. – Київ: Либідь, 1995.
4. Циганкова Т.М., Гордєєва Т.Ф. Міжнародні організації. – Навчальний посібник. – К.: Видавництво КНЕУ, 2001.

Додаткова:

5. Абашидзе А.Х., Урсин Д.А. Неправительственные организации: международно-правовые аспекты: учебное пособие. – М.: Российский университет дружбы народов, 2002.
6. АСЕАН в начале XXI века. Актуальные проблемы и перспективы. – Москва: ИД “ФОРУМ”, 2010.
7. Бруз В.С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів. – К.: Либідь, 1995.
8. Бруз В.С. Проблема застосування сили для врегулювання внутрідержавних конфліктів і в боротьбі проти тероризму // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2005. – Випуск 58. – Частина II.
9. Восток/Запад. Региональные подсистемы и региональные проблемы международных отношений. – Москва: РОССПЭН, 2002.
10. Грушова А.Т. Проблеми захисту прав людини в діяльності ООН. – К., 2005.
11. Довідник НАТО. – Брюссель, 2006.
12. Дорошко М.С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору. – Київ: Ніка-Центр, 2011.
13. Заблоцька Л.Г., Федорова А.Л., Шинкаренко Т.І. Політико-правові аспекти діяльності Ради Європи. – Київ: Фенікс, 2007.
14. Заемский В.Ф. Кому нужна реформа ООН. В интересах всех и каждого. – Москва: Международные отношения, 2010.
15. Заемский В.Ф. ООН и миротворчество. – Москва: Международные отношения, 2008.
16. Зайцева О.Г. Международные организации: принятие решений. – М., 1989.
17. Илюхина З.М. Лига Наций, 1919-1934. – М.: Наука, 1982.
18. Ковтун О.Ю. Співробітництво нових незалежних держав у створенні єдиного економічного простору // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2007. – Випуск 67 (ч.1).
19. Константинов В.Ю. Формування нової системи балансу сил у геостратегічному просторі Азійсько-Тихоокеанського регіону // Азійський

- напряв зовнішньої політики України: проблеми і перспективи. Аналітичні оцінки. – Київ: НІСД, 2008.
20. Крылов С.Б. История создания Организации Объединенных Наций. – М., 1960.
 21. Кузнецов В.С. Международный валютный фонд и мирохозяйственные связи. – Москва: РОССПЭН, 2001.
 22. Курнишова Ю.В. Сучасні інтеграційні процеси в Азійсько-Тихоокеанському регіоні // Азійський напрям зовнішньої політики України: проблеми і перспективи. Аналітичні оцінки. – Київ: НІСД, 2008.
 23. Мармазов В.Є., Піляєв І.С. Рада Європи: політико-правовий механізм інтеграції. – К.: Юридична книга, 2002.
 24. Матвеева Т.Д. Неправительственные организации в механизме защиты прав человека. – М.: Изд-во РАГС, 1997.
 25. Матвієнко В.М. Україна і Ліга Націй. – К.: Київський університет, 2000.
 26. Международные организации системы ООН. Справочник. – М.: Международные отношения, 1990.
 27. Міжнародні організації. Навчальний посібник. За ред. О.С.Кучика. – К.: Знання, 2005.
 28. Нешатаева Т.Н. Международные организации и право. Новые тенденции в международно-правовом регулировании. – М.: Дело, 1999.
 29. ООН в начале XXI века. – Москва: Институт Африки РАН, 2008.
 30. Пивовар Е.И. Постсоветское пространство: альтернативы интеграции. Исторический очерк / Е.И.Пивовар. – СПб.: Алетейя, 2008.
 31. Піляєв І.С. Рада Європи в сучасному євроінтеграційному процесі. – К.: Юридична книга, 2003.
 32. Полторацький О.С. НАТО в сучасних євроатлантичних відносинах. Навчальний посібник. – К.: Дипломатична академія України при МЗС України, 2005.
 33. Поршакова Н. ОБСЄ: від часів перетворення Ради в Організацію до сьогодні // Вісник Київського університету. Серія Міжнародні відносини. – 2001. – Випуск 18.
 34. Правила процедуры Совета Безопасности. – Нью-Йорк, 1986.
 35. Рахманинов Ю.Н. ОБСЕ в XXI в.: на пути к новой модели безопасности // Международная жизнь.- 1997, № 8.
 36. Рябінін Є. Чи зможуть ШОС та ОДКБ стати євразійськими ЄС та НАТО? // Зовнішні справи. – 2011. - № 9.
 37. Салтыков Б. ЮНЕСКО. Роль в современном мире // Международная жизнь. – 1998. - № 10.

- 38.Світові інтеграційні процеси в умовах трансформації міжнародних систем. - К.: Дипломатична академія України при МЗС України, 2013.
- 39.Скороход Ю.С. Діяльність міжнародних міждержавних організацій із врегулювання ліванського конфлікту. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2012.
- 40.Скороход Ю.С. Еволюція операцій з підтримання миру в постбіполярній системі міжнародних відносин // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2005. – Випуск 58. – Частина II.
- 41.Статут Організації Об’єднаних Націй. – Київ: Департамент громадської інформації ООН, 2008.
- 42.Талалаев А. Н. Хельсинки: принципы и реальность. – М.: Юридическая литература, 1985.
- 43.Україна на шляху до НАТО: через радикальні реформи до набуття членства. За ред. Г.М.Перепелиці. – К.: Стилос, 2004.
- 44.Федоров В.Н. Организация Объединенных Наций, другие международные организации и их роль в XXI веке. – Москва: Логос, 2005.
- 45.Федуняк С.Г. Європейські виміри безпеки на пострадянському просторі. Формування інтегрованої системи безпеки Заходу і нових незалежних держав. – Чернівці: Рута, 2005.
- 46.Хоменко М. ОБСЄ: трансформація статусу і діяльності в постблоковій Європі // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2001. – Випуск 27. – Частина II.
- 47.Чернявська Л.Н. Міжнародні неурядові організації в світовій політиці. – Київ: Видавництво КНУ, 2008.
- 48.Шергін С.О. Комплексні проблеми інтеграції в АТР: від Пусанського до Ханойського саміту АТЕС // Політика і час. – 2007. - №6.
- 49.Шинкаренко Т.І. Діяльність Ради Європи у сфері культури // // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2011. – Випуск 96. – Частина II.
- 50.Шкунаев В.Г. Международная организация труда: вчера и сегодня. – М.: Международные отношения, 1968.
- 51.Шпакович О.М. Вплив актів міжнародних організацій на внутрішні правопорядки держав-членів: теорія і практика. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2011.
- 52.Шпакович О.М. Право міжнародних організацій. Курс лекцій. – К., 2010.
- 53.ЮНЕСКО. Основные документы. – Париж, 1990.